

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, may.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

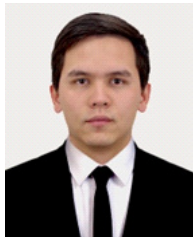

MUNDARIJA

O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI VA UNING BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI	18
Nazarov G'ayrat Xayrullayevich	
YUKLARNI TASHISHDA ZARURIY TRANSPORT XUJJATLARI.....	22
Ne'matov Husniddin Alijon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY IMTIYOZ VA PREFERENSIYALARNI SAMARALI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	27
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
GLOBAL BEQARORLIK SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOTNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MODELLARI	32
Saidnazarova Odinabonu Saidolim qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ УЧЕТА И АУДИТА ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ.....	37
Пулатова Мадина Бейсеновна	
Табаев Азамат Зарипбаевич	
MAJBURIYATMI YOKI MAJBURIY RISK? MOLIYAVIY MAJBURIYATLAR KONSEPTUAL ASOSLARINING IQTISODIY TABIATI VA ZAMONAVIY TALQINLARI.....	42
Palvanov Xusniddin Bekimmatovich	
ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	47
Пу Кебин	
TRANSPORT XIZMATLARI SIFATINI BARQARORLIK NUQTAYI NAZARIDAN O'RGANISH METODOLOGIYASI.....	51
Xodjaniyazov Elbek Sardorovich	
VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI KO'P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (Qashqadaryo viloyati misolida)	57
Avazova Nafisa Namazovna	
SANOAT KORXONALARI SHOVQINI VA ATMOSFERA CHIQINDILARINING TURAR-JOY HUDUDLARI EKOLOGIYASIGA TA'SIRINI KAMAYTIRISH CHORALARI	61
Saparova Shohida Abduvaliyevna	
SANOAT SHOVQINI VA ATMOSFERA IFLOSLANISHINING SHAHAR TURAR JOY HUDUDLARI VA EKOLOGIYASIGA TASIRINI O'RGANISH.....	65
Shaxyusupova Nilufar Erkin qizi	
BARQAROR SHAHAR RIVOJLANISHIDA SANOAT OQOVA SUVLARINI BIOLOGIK TOZALASH TEXNOLOGIYALARINING ROLI.....	69
Tursunova Aziza Asrorovna	
SHAHAR EKOLOGIK MUHITIGA SANOAT KORXONALARINING TA'SIRINI BAHOLASH.....	75
Imomnazarov Farrux Saibjabbor o'g'li	

SHAHAR EKOLOGIK MUHITIGA SANOAT KORXONALARINING TA'SIRINI BAHOLASH

Imomnazarov Farrux Saibjabbor o'g'li
Central Asian Green University magistranti

Ilmiy rahbar: Kuldasheva Aziza, DSc, professor
ORCID: 0000-0002-5460-6513

Annotasiya: Ushbu maqolada Toshkent shahrining sanoatlashgan hududlarida ekologik monitoringning ahamiyati va zarurati tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zbekistonning muhim sanoat markazi bo'lgan Toshkent shahrining atrof-muhit holatini baholash va monitoring qilish tizimlari baholanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Toshkentda keng qamrovli ekologik monitoring tizimini yaratish atrof-muhit sifatini yaxshilash va aholi salomatligini himoya qilish uchun juda muhimdir.

Kalit so'zlar: ekologik monitoring, sanoatlashgan hududlar, Toshkent shahri, atrof-muhit ifloslanishi, havo sifati, tuproq monitoringi.

Abstract: This paper analyzes the significance and imperative of ecological monitoring in the industrialized regions of Tashkent city. The study evaluates the environmental status assessment and monitoring systems of Tashkent, a significant industrial hub in Uzbekistan. The findings demonstrate that the establishment of a comprehensive ecological monitoring system in Tashkent is essential for enhancing environmental quality and safeguarding public health.

Keywords: environmental monitoring, industrialized areas, Tashkent city, environmental pollution, air quality, soil monitoring.

Аннотация: В данной статье анализируется значение и необходимость экологического мониторинга в индустриально развитых районах города Ташкента. Исследование оценивает системы оценки состояния окружающей среды и мониторинга в Ташкенте, крупном промышленном центре Узбекистана. Результаты показывают, что создание комплексной системы экологического мониторинга в Ташкенте имеет важное значение для повышения качества окружающей среды и защиты здоровья населения.

Ключевые слова: экологический мониторинг, индустриализированные территории, город Ташкент, загрязнение окружающей среды, качество воздуха, мониторинг почвы.

KIRISH

Toshkentda sanoat zonalari iqtisodiy rivojlanish va ishlab chiqarishni kengaytirish maqsadida tashkil etilgan. Ularning asosiy vazifasi — tadbirkorlikni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va ishlab chiqarishni ko'paytirishdir. Toshkentning asosiy xususiyatlaridan biri kichik sanoat zonalari (KSZ) va ishlab chiqarish hududlarining tashkil etilganligi bo'lib, korxonalar uchun yer va binolar uzoq muddatli ijaraga berilgan hamda muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlari (elektr, gaz, suv) bilan ta'minlangan. Toshkentdagi sanoat zonalari misol keltiradigan bo'lsak, bular Yunusobod sanoat zonasi, Chilonzor sanoat zonasi, Yakkasaroy va boshqa tumanlardagi kichik sanoat zonalari, yangi yo'ldosh shaharcha va sanoat zonasi loyihalaridir. Shuningdek, sanoat zonalari asosiy yo'nalishlari mavjud bo'lib, ular qurilish materiallari ishlab chiqarish, elektrotexnika va mashinasozlik, oziq-ovqat sanoati, to'qimachilik va yengil sanoat, kichik va o'rta biznesni rivojlantirishdan iborat. Bu zonalar shahar iqtisodiyotini rivojlantirish, ish o'rinlari yaratish va eksportni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sanoatlashgan hududlarda ekologik monitoring tizimlarini tashkil etish va rivojlantirish masalalari so'nggi yillarda ekologiya, atrof-muhit muhofazasi hamda barqaror rivojlanish sohalarida faol tadqiq etilayotgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xususan, sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'sirini baholash, ifloslantiruvchi manbalarni aniqlash va ekologik xavflarni kamaytirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar keng ko'lamda olib borilmoqda.

Petrov ekologik monitoring tizimlarini tashkil etishning xalqaro tajribasini tahlil qilib, sanoat hududlarida atmosfera havosi, suv resurslari va tuproq holatini muntazam kuzatish ekologik xavfsizlikni ta'minlashning asosiy omili ekanligini ta'kidlaydi [1]. Muallifning fikricha, zamonaviy monitoring texnologiyalaridan foydalanish ekologik xavflarni oldindan aniqlash va ularga tezkor choralar ko'rish imkoniyatini yaratadi.

Markaziy Osiyo mamlakatlarida sanoat faoliyatining ekologik oqibatlarini o'rgangan Abdullayev mintaqaning yirik sanoat markazlarida ekologik monitoringni takomillashtirish zarurligini asoslab bergan [6]. Uning tadqiqotida sanoat korxonalarining atmosfera havosi, yer resurslari va suv obyektlariga ta'siri tahlil qilinib, monitoring tizimlarining ekologik boshqaruvdagi ahamiyati yoritilgan.

Wilson va Brown tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda sanoat zonalarida ekologik monitoringni tashkil etishning ilg'or amaliyotlari o'rganilgan. Mualliflar monitoring tizimlarining samaradorligi zamonaviy texnologiyalar, ma'lumotlarni qayta ishlash vositalari va kompleks kuzatuv mexanizmlaridan foydalanishga bog'liqligini qayd etadilar [3]. Tadqiqot natijalari sanoat hududlarida ekologik nazoratning uzluksiz amalga oshirilishi atrof-muhit holatini yaxshilashga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Yevropa Atrof-muhit Agentligi tomonidan ishlab chiqilgan metodik tavsiyalarda sanoat chiqindilari monitoringi bo'yicha xalqaro standartlar va baholash mezonlari bayon etilgan [4]. Mazkur hujjatda monitoring tizimlarini tashkil etishda avtomatlashtirilgan kuzatuv stansiyalari, laboratoriya tahlillari hamda ekologik ma'lumotlar bazalaridan foydalanish muhimligi ta'kidlangan.

Rossiyaning sanoatlashgan hududlarida ekologik monitoring tajribasini tadqiq etgan Volkov va Smirnova monitoring tizimlarini kompleks yondashuv asosida tashkil etish yuqori samaradorlikka olib kelishini aniqlaganlar [5]. Ularning fikricha, havo, suv va tuproq monitoringini yagona tizim doirasida amalga oshirish ekologik holatni yanada aniq baholash imkonini beradi.

O'zbekiston sharoitida ekologik monitoring masalalari Karimov hamda Rakhimov tomonidan o'rganilgan. Karimov Navoiy shahri misolida sanoat faoliyatining ekologik oqibatlarini tahlil qilib, monitoring tizimlarini rivojlantirish ekologik muammolarni kamaytirishning muhim omillaridan biri ekanligini ko'rsatgan [2]. Rakhimov esa Navoiy sanoat zonasida atmosfera havosi sifatini baholash bo'yicha tadqiqotlar olib borib, muntazam monitoring ekologik holatni nazorat qilish va boshqarish imkoniyatlarini kengaytirishini ta'kidlagan [8].

Shuningdek, O'zbekiston Ekologiya vazirligining yillik hisobotida mamlakatda ekologik monitoring tizimini rivojlantirish, kuzatuv stansiyalarini modernizatsiya qilish va ekologik ma'lumotlarning ishonchligini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar yoritilgan [7]. Mazkur hisobot ekologik monitoring tizimlarini yanada takomillashtirish bo'yicha muhim ma'lumotlar manbasi hisoblanadi.

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, sanoatlashgan hududlarda ekologik monitoring tizimlarini rivojlantirish atrof-muhit holatini yaxshilash, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot adabiyotlarni ko'rib chiqish metodologiyasi asosida olib borildi. Tahlil jarayonida o'zbek, rus va xorijiy manbalardan foydalanildi. Ma'lumotlarni to'plash jarayonida ilmiy maqolalar, hukumat hisobotlari, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va statistik ma'lumotlar tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ekologik monitoring tizimlaridagi xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, samarali monitoring dasturi bir nechta asosiy komponentlarni o'z ichiga olishi kerak: havo sifati monitoringi, suv resurslarini nazorat qilish, tuproq holatini baholash va biologik xilma-xillikni kuzatish [4]. Rossiya Federatsiyasining sanoatlashgan hududlarida ekologik monitoring tajribasi shuni ko'rsatadiki, kompleks yondashuv eng samarali natijalarni beradi [5]. Markaziy Osiyodagi ekologik muammolar bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mintaqaning sanoat markazlarida atmosfera havosi, suv manbalari va tuproqning ekologik holatini yanada yaxshilash bo'yicha keng imkoniyatlar mavjud [6]. Bu yo'nalish Toshkent shahri uchun ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekistondagi ekologik monitoring tizimi bo'yicha mavjud ma'lumotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mamlakatda monitoring stansiyalari sonini ko'paytirish va ularning texnik jihozlanishini yanada takomillashtirish uchun salmoqli imkoniyatlar mavjud [7]. Bu yo'nalish, ayniqsa, Toshkent kabi yirik sanoat markazlarida muhim ahamiyat kasb etadi. Adabiyotlarni ko'rib chiqish natijalarini taqqoslash shuni ko'rsatadiki, Toshkent shahrida ekologik monitoring tizimini rivojlantirish bir necha bosqichlardan iborat bo'lishi kerak. Avvalo, mavjud monitoring stansiyalari faoliyatini tahlil qilish va ularning samaradorligini baholash zarur. Toshkent shahridan olingan havo sifati monitoringi ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, shaharning ayrim hududlarida ekologik nazoratni yanada kuchaytirish va monitoring samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha imkoniyatlar mavjud [8]. Bu

holat asosan metallurgiya korxonalari faoliyati monitoringini yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, bunday holatlarni bartaraf etish uchun doimiy monitoring va texnologik yangilanishlar zarur. Tuproqning ifloslanishiga kelsak, tahlil shuni ko'rsatadiki, Toshkent atrofidagi tuproqlarda og'ir metallar konsentratsiyasi yuqori. Bu qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifati va aholi salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin [9]. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, bu muammoni tuproqni tiklash va doimiy monitoring qilish orqali hal etish mumkin.

Xalqaro standartlarga muvofiq, sanoat korxonalariga chiqindi suvlarni ixtisoslashtirilgan tozalash inshootlaridan o'tkazmasdan oqizish qat'iyani taqiqlangan [10]. Ekologik monitoring tizimini takomillashtirish uchun quyidagi choralar tavsiya etiladi: zamonaviy monitoring uskunalarini o'rnatish, mutaxassislarni o'qitish, xalqaro standartlarga muvofiq monitoring dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Toshkent hududining sanoatlashgan hududlarida ekologik monitoring tizimini rivojlantirish dolzarb vazifadir. Adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatadiki, shaharning ekologik holatini yaxshilash zarur, bu esa keng qamrovli monitoring tizimini joriy etishni talab qiladi. Samarali ekologik monitoring tizimi atrof-muhit sharoitlarini yaxshilaydi va aholi salomatligini muhofaza qilish uchun juda muhimdir.

Sog'liqni saqlash va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun kelajakda jahon tajribasidan foydalanish va ushbu sohaga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Petrov, A.N. (2023). Industrial pollution monitoring systems: International experience. *Environmental Science Journal*, 45(3), 127-142.
2. Karimov, S.A. (2022). Ecological problems of Navoi city and ways to solve them. *Uzbekistan Geography Journal*, 15(2), 45-58.
3. Wilson, J.M., & Brown, K.L. (2024). Environmental monitoring in industrial zones: Best practices and challenges. *Global Environmental Review*, 38(4), 78-95.
4. European Environment Agency. (2023). *Industrial emissions monitoring: Guidelines and standards*. EEA Technical Report, No. 12/2023.
5. Volkov, V.I., & Smirnova, L.A. (2023). Experience of ecological monitoring in industrial regions of Russia. *Russian Environmental Science*, 28(6), 234-248.
6. Abdullayev, N.M. (2022). Environmental challenges in Central Asian industrial centers. *Central Asian Environmental Review*, 19(4), 89-104.
7. Ministry of Ecology of Uzbekistan. (2023). *State of environment in Uzbekistan: Annual report 2022*. Tashkent: Government Publishing House.
8. Rakhimov, B.T. (2023). Air quality assessment in Navoi industrial zone. *Uzbekistan Environmental Bulletin*, 12(3), 67-78.
9. Thompson, R.S., & Davis, M.K. (2024). Heavy metal contamination in mining regions: A global perspective. *International Journal of Environmental Health*, 41(2), 156-171.
10. World Health Organization. (2023). *Guidelines for industrial waste water management in developing countries*. WHO Technical Report Series, No. 987

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>